

राष्ट्रीय ग्रामीण पाणी गुणवत्ता सनियंत्रण व सर्वेक्षण
कार्यक्रमांतर्गत ९९ प्रयोगशाळा बळकटीकरण करून
त्या उपविभागीय प्रयोगशाळा म्हणून कार्यरत करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग,
शासन निर्णय क्र. डब्ल्यूक्यूएम -२०१०/प्र.क्र. ९५/पापु-१२
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : ०३ मार्च २०१२

वाचा - राष्ट्रीय ग्रामीण पाणी गुणवत्ता सनियंत्रण व सर्वेक्षण कार्यक्रमाच्या
केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्वे.

प्रस्तावना :

ग्रामीण भागातील जनतेला शुध्द पाणी पुरवठा व्हावा यासाठी केंद्रशासनाच्या राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमाची अंमलबजावणी राज्यात करण्यात येत आहे. राष्ट्रीय ग्रामीण पाणी गुणवत्ता सनियंत्रण व सर्वेक्षण कार्यक्रमांतर्गत पाण्याची प्रयोगशाळेत तपासणी करण्यास प्राधान्य दिले जाते. सध्या राज्यात सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या एक राज्यस्तरीय, दोन विभागीय व २७ जिल्हा स्तरीय प्रयोगशाळा कार्यरत आहेत. याशिवाय ३३७ ग्रामीण रुग्णालयामध्ये लघु प्रयोगशाळा कार्यरत आहेत. लघु प्रयोगशाळांमध्ये सध्या पिण्याच्या पाण्याची अनुजैविक विषयक तपासणी फिल्ड टेस्ट पध्दतीने केली जाते. जिल्हा प्रयोगशाळेसारखीच रासायनिक व अणुजैविक तपासणी लघु प्रयोगशाळेत करण्यासाठी ३३७ लघुप्रयोगशाळांपैकी जिल्ह्याच्या आकारमानानुसार प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये २ ते ४ याप्रमाणे ९९ लघु प्रयोगशाळांचे बळकटीकरण करून त्या उपविभागीय प्रयोगशाळा म्हणून प्रस्तावित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय -

राज्यात कार्यरत असलेल्या ३३७ ग्रामीण रुग्णालयाच्या लघुप्रयोगशाळांमध्ये जिल्हा प्रयोगशाळे सारखीच रासायनिक व अणुजैविक तपासणी करण्यासाठी जिल्ह्याच्या आकारमानानुसार प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये २ ते ४ याप्रमाणे ९९ लघु प्रयोगशाळांचे बळकटीकरण करून त्या उपविभागीय प्रयोगशाळा म्हणून कार्यरत करण्यात येत आहेत. सदर ९९ प्रयोगशाळांची निवड सार्वजनिक आरोग्य विभागामार्फत करण्यात येईल. उपसंचालक, राज्य आरोग्य प्रयोगशाळा, पुणे यांना ९९ प्रयोगशाळांचे बळकटीकरण करून त्या नियमित कार्यान्वीत करण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात येत आहे. तसेच संचालक, पाणी पुरवठा व स्वच्छता सहाय्य संस्था, (WSSO) यांना सदर योजनेचे सनियंत्रण करण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात येत आहे

सदर ९९ उपविभागीय प्रयोगशाळांमधून पाण्याची अणुजैविक व रासायनिक तपासणी केली जाईल. रासायनिक तपासणीमध्ये पुढील महत्वाच्या परिक्षणाचा समावेश असेल. १) पी एच (pH) २) कठीणपणा (Total Hardness) ३) लोह (Iron) ४) क्लोरीन डिमांड (Chlorine demand) ५) रेसीड्युअल क्लोरीन (Residual Chlorine) ६) नायट्रेट (Nitrate) ७) फ्लोराईड (Fluoride) ८) आर्सेनिक (Arsenic) (आवश्यकतेनुसार) तसेच अणुजैविक तपासणी (M.P.N. Method) करण्याची सुविधा उपलब्ध असेल.

सदर बळकटीकरणासाठी केंद्र शासनाच्या सन २०११-२०१२ च्या या कालावधीसाठी पाणी गुणवत्ता सनियंत्रण व सर्वेक्षण कार्यक्रमांतर्गत प्राप्त झालेल्या अनुदानातून प्रती प्रयोगशाळा रुपये ६.२५ लक्ष याप्रमाणे ९९ प्रयोगशाळेसाठी रुपये ६१८.७५ लक्ष एवढा निधी संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई यांना वितरीत करण्यात येत आहे.

सद्यस्थितीत केंद्रशासनाकडून राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गतच्या पाणी गुणवत्ता सनियंत्रण व सर्वेक्षण कार्यक्रमासाठी प्राप्त होणा-या अनुदानातून सदर योजना सुरु करण्यात येत आहे. सदर योजना सुरु झाल्यानंतर सहा महिन्यांच्या कालावधीत सार्वजनीक आरोग्य विभागामार्फत आढावा घेण्यात येईल. आढाव्याअंती सदर योजना पुढे चालू ठेवण्याबाबत ठरल्यास तसेच राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गतच्या पाणी गुणवत्ता सनियंत्रण व सर्वेक्षण कार्यक्रमासाठी निधी उपलब्ध न झाल्यास सार्वजनीक आरोग्य विभागाकडून उचित कार्यवाही करण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय सार्वजनीक आरोग्य विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदरहू शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०१२०३०३०७३०५५३५५००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-

(शैला ए.)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.मंत्री, पाणी पुरवठा व स्वच्छता यांचे खाजगी सचिव
- २) मा. राज्यमंत्री, पाणी पुरवठा व स्वच्छता यांचे खाजगी सचिव
- ३) अप्पर मुख्य सचिव, सार्वजनीक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ४) प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ५) सचिव, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ६) उपसचिव व संचालक (आर.एस.पी.एम.यू.) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय,
- ७) विभागीय आयुक्त (सर्व)
- ८) जिल्हाधिकारी (सर्व)
- ९) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व).

- १०) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, एक्सप्रेस टॉवर्स, नरिमन पॉईंट मुंबई.
- ११) संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
- १२) संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय मुंबई
- १३) संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय्य संस्था, बेलापुर नवी मुंबई.
- १४) मुख्य अभियंता राज्यस्तरीय भारत निर्माण कक्ष बेलापुर नवी मुंबई.
- १५) राज्य समन्वयक, संवाद व क्षमता विकास कक्ष, बेलापुर नवी मुंबई.
- १६) अधीक्षक अभियंता विभागीय भारत निर्माण कक्ष. (सर्व)
- १७) उपसंचालक (आरोग्यसेवा), राज्य आरोग्य प्रयोगशाला, पुणे.
- १८) कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद (सर्व)
- १९) जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- २०) सर्व कार्यासने, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २१) निवड नस्ती, का.क्र. पा.पु. १२.

